

УДК 341.4+343.2

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2025.23.334435>

А. А. Музика,
докт. юрид. наук, проф.,
член-кореспондент НАПрН
України,
провідний науковий співробітник
відділу проблем кримінального
права, кримінології та судоустрою
Інституту держави і права ім.
В. М. Корецького НАН України;
С. Р. Багіров,
канд. юрид. наук, доц.,
доцент кафедри кримінального та
кримінального процесуального
права Національного університету
«Києво-Могилянська академія»

ЗА ПРОЄКТОМ КК УКРАЇНИ «ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ» МОЖУТЬ БУТИ «ВИПАДКОВИМИ»: ПОМИЛКА НА ТЛІ ОФІЦІЙНОГО ПЕРЕКЛАДУ МІЖНАРОДНОГО ДОГОВОРУ

У статті розглянуто один з аспектів міжгалузевих (з міжнародним кримінальним правом) і міжнаукових (з наукою філологією) зв'язків вітчизняного кримінального права. Автори акцентують на некоректності сприйняття певних термінів з юридичних актів філологами і юристами без звернення до їх правової сутності. Пропонується інший переклад відповідних норм, який узгоджується з принциповими положеннями вітчизняної теорії кримінального права. Висунуто ідею про необхідність перенесення акценту з суб'єктивних моментів на існування причинного зв'язку між нападом – як складовою воєнного злочину – і наслідками, що завдані «цивільним потерпілим» (цей термін авторами запропоновано до вжитку у правознавстві). Стверджується, що вказівка на випадковий характер заподіяння шкоди може стати на заваді притягнення винуватих до кримінальної відповідальності за воєнні злочини. Обстоюється позиція більш лаконічного законодавчого формулювання певних норм з уникненням зайвої деталізації, яка може створити додаткові ризики під час правозастосування.

Ключові слова: кримінальне правопорушення; кримінальна відповідальність; воєнні злочини; проєкт КК України; вина; казус.

Станом на 1 січня 2025 р. Україна набула повноправного членства в Міжнародному кримінальному суді (далі – МКС). Менш ніж за півроку до цього, 21 серпня 2024 р., Верховна Рада України 9-го скликання ратифікувала Римський статут МКС із застереженням щодо позбавлення юрисдикції МКС за статтею 8 «Воєнні злочини» на 7 років.

Положення Римського статуту МКС щодо воєнних злочинів нині включено Робочою групою з питань розвитку кримінального права до проєкту нового Кримінального кодексу України (далі – Проєкт). Станом на 15 квітня 2025 р. вони передбачені розділом 11.4 «Воєнні злочини» Книги одинадцятої «Злочини проти міжнародного правопорядку»¹.

Вітчизняні спеціалісти вже неодноразово вказували на складнощі узгодження норм Римського статуту МКС, які описують конкретні форми злочинної поведінки, з положеннями українського кримінального права².

У цьому аспекті маємо за **мету** привернути увагу до ще однієї неочевидної проблеми, існування якої унеможливить притягнення до кримінальної відповідальності винуватого за певні форми злочинної поведінки під час російської агресії проти України. Виявлення цієї проблеми стало можливим завдяки продовженню наших наукових розвідок щодо функціонування кримінального права у системі міжгалузевих і міжнаукових зв'язків.

Отже, Римський статут МКС у підпункту «iv» пункту «b» частини 2 ст. 8 «Воєнні злочини», відповідно до офіційного перекладу українською, містить таку форму злочинної поведінки: «умисне вчинення нападу з усвідомленням того, що такий напад призведе до випадкової загибелі чи поранення цивільних осіб або заподіє шкоди цивільним об'єктам чи

¹ Текст проєкту нового Кримінального кодексу України станом на 02.04.2025. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/04/03/00-kontrolnyj-proyekt-kk-02-04-2025.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).

² Пилипенко В. П. Деякі питання імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду у законодавство держав-членів. *Правова система: теорія і практика*. 2020. № 4. С. 147–153; Звенигородський О. М. Врахування принципів міжнародного кримінального права у проєкті Кримінального кодексу України. *Право і суспільство*. 2024. № 6. С. 204–209.

масштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка буде явно надмірною **в порівнянні** (виділено нами; треба «порівняно». – А. М., С. Б.) з конкретною та безпосередньо очікуваною загальною військовою перевагою»³. Зазначену форму злочинної поведінки розробники Проєкту передбачили у п. 4 ч. 1 ст. 11.4.3. «Інші серйозні порушення законів і звичаїв, що застосовуються в міжнародних збройних конфліктах, не пов'язані зі вбивством». Текст має такий вигляд: «4) напад з розумінням того, що він призведе до випадкової загибелі чи поранення цивільних осіб або спричинить шкоду цивільному об'єкту чи масштабну, довготривалу та серйозну шкоду навколишньому природному середовищу, яка буде явно надмірною в порівнянні з конкретною та безпосередньо очікуваною загальною військовою перевагою»⁴.

На нашу думку, такий опис злочинної поведінки суб'єкта є некоректним з огляду на усталені теоретичні положення вітчизняного кримінального права щодо змісту ознак суб'єктивної сторони злочину. У такому вигляді цю норму неможливо буде застосувати – вона містить істотну юридичну ваду, суть якої полягає в такому.

Наведені формулювання – а) з україномовного варіанту, що розташований на офіційному сайті Верховної Ради України: *«умисне вчинення нападу з усвідомленням того, що такий напад призведе до випадкової загибелі чи поранення цивільних осіб»* (підпункт «iv» пункту «b» ч. 2 ст. 8 Римського статуту МКС); і б) з Проєкту: *«напад з розумінням того, що він призведе до випадкової загибелі чи поранення цивільних осіб»* (п. 4 ч. 1 ст. 11.4.3. Проєкту) – як ключове містять поняття «випадковий».

Для кримінального права поняття «випадковий» має цілком зрозумілу й усталену конотацію – той (те, щось), що перебуває за межами можливого

³ Римський статут Міжнародного кримінального суду: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588/conv#n69 (дата звернення: 15.04.2025).

⁴ Текст проєкту нового Кримінального кодексу України станом на 02.04.2025. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/04/03/00-kontrolnyj-proyekt-kk-02-04-2025.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).

передбачення відповідним суб'єктом. Притягнення особи до кримінальної відповідальності за небезпечний наслідок (чи наслідки), можливості настання якого особа не передбачала, не повинна була чи не могла передбачити, означало б порушення такого принципу кримінального права, як можливість нести відповідальність лише за наявності вини (*nullum crimen sine culpa*). Саме тому у кримінальному праві випадок (або казус, або невинне спричинення шкоди) розглядається як самостійний вид психічного ставлення до суспільно небезпечних наслідків, яке виключає вину в поведінці особи⁵.

Позиція, згідно з якою випадкове спричинення шкоди не повинно тягти кримінальну відповідальність, тривалий час існує в теорії кримінального права і сьогодні підтримується більшістю вітчизняних науковців. Ця ідея сприйнята і розробниками Проекту⁶; його відповідна норма має такий зміст:

«Стаття 2.4.8. Випадок (казус)

1. Діяння особи визнається вчиненим без вини за відсутності передбачених складом відповідного кримінального правопорушення умислу чи необережності»⁷.

Важливо зауважити, що у вітчизняній теорії кримінального права спеціалісти зазначають про неприйнятність такої кваліфікуючої ознаки, як «нещасні випадки з людьми», оскільки у такому разі наслідками злочину визнаються феномени, які не залежать від волі людини⁸.

Під час реформування кримінального законодавства України, на початку 2000-х, словосполуча «нещасні випадки з людьми» була вилучена із

⁵ Борисов В. І. Невинне спричинення шкоди. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 546.

⁶ Проект нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія; за заг. ред. Ю. В. Бауліна, М. І. Хавронюка. Київ: Компанія ВАІТЕ, 2024. С. 93.

⁷ Текст проекту нового Кримінального кодексу України станом на 02.04.2025. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/04/03/00-kontrolnyj-proyekt-kk-02-04-2025.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).

⁸ Мисливий В. А. Кримінально-правова охорона енергоносіїв. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2018. Вип. 4 (40). С. 154; Хавронюк М. І. Кілька кроків до забезпечення відносної пропорційності. *Кримінальна юстиція: quo vadis? V Львівський форум кримінальної юстиції: збірник матеріалів науково-практичної конференції (19–20 вересня 2019 року)*. Львів: ЛьВДУВС, 2019. С. 125.

КК України. Проте як рудимент вона, мабуть, випадково залишилася у ч. 3 ст. 292 «Пошкодження об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів та нафтопродуктопроводів»: «3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей, інші нещасні випадки з людьми або призвели до аварії, пожежі, значного забруднення довкілля чи інших тяжких наслідків, або вчинені організованою групою». Крім зазначеного, чинний кримінальний закон більше не використовує поняття «випадки» чи «випадковий» в аспекті *опису психічного ставлення суб'єкта до наслідків*⁹, що є цілком виваженим підходом.

Наслідок за випадкового психічного ставлення перебуває поза межами передбачення суб'єкта, отже – і поза межами усвідомлення. Таким чином, конструкція «з усвідомленням (або розумінням) випадкового результату» означає ніщо інше, як «з передбаченням того, що не може бути передбачене». Тут ми маємо справу не просто з юридично невизначеним формулюванням – ця конструкція позбавлена логіки і побудована з порушенням одного з провідних кримінально-правових принципів. Саме тому ми доходимо висновку про неможливість застосування цієї кримінально-правової норми у такому текстуальному оформленні.

Наведений приклад ілюструє більш ніж серйозну проблему в аспекті міжгалузевих зв'язків кримінального права. Здавалося б – є принцип пріоритету міжнародного права над національним, тож у разі суперечності застосуванню підлягає норма міжнародного права. Але ж така норма містить очевидну логічну неузгодженість, порушує загальновизнаний принцип

⁹ *Примітка.* Підкреслимо, що слова з основою «випадок», «випадковий» тощо використані у чинному КК України 82 рази і здебільшого застосовуються у складі виразу «у випадках» (або «у випадку»), що має значення «у разі», «у ситуації», «у цій ситуації», «за таких обставин» тощо. Характерною у цьому сенсі є назва ст. 96-2 КК України «Випадки застосування спеціальної конфіскації». У такому самому контексті спостерігається застосування слова «випадки» в Особливій частині КК України, за незначними винятками. Наприклад, у назві ст. 193 КК України і відповідній диспозиції кримінально-правової норми слово «випадково» використовується для визначення обставин надходження певного майна до володіння винного (ст. 193. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї).

кримінального права. Яким має бути правильний порядок дій правозастосовників у таких ситуаціях? Теоретичну «панацею» для таких випадків ще слід виробити – на нашу думку, усталеного розв’язання наука кримінального права сьогодні ще не запропонувала.

Втім конкретно для цієї ситуації, вважаємо, вихід існує – його слід шукати у сфері міжнаукових¹⁰ зв’язків кримінального права. Цього разу – з такою наукою, як філологія.

У подібних ситуаціях юрист, який тлумачить норму, обов’язково має порушити питання: а чи правильно було здійснено переклад відповідного документа? Для цього потрібно звернутися до аутентичного тексту Римського статуту МКС, який складено провідною мовою міжнародного спілкування – англійською.

Норми про аналізовану форму злочинної поведінки в англomовному варіанті Римського статуту МКС (sub. «iv» par. «b» art. 8 War crimes) викладено так: «Intentionally launching an attack in the knowledge that such attack will cause incidental loss of life or injury to civilians or damage to civilian objects or widespread, long-term and severe damage to the natural environment which would be clearly excessive in relation to the concrete and direct overall military advantage anticipated»¹¹. Ключовим для нас є така частина цього речення: «in the knowledge that such attack will cause incidental loss of life or injury to civilians». На нашу думку, переклад цього речення загалом сприймався б достатньо надійним, якби спеціалісти приділили більшу увагу слову **incidental**. Останнє вони переклали як «випадковий», поза його можливим смислом у відповідному контексті. З наявним варіантом перекладу складно погодитися, зважаючи на такі міркування.

¹⁰ Примітка. Детальніше про співвідношення міжгалузевих і міжнаукових зв’язків кримінального права див.: Гаджук О. С. Щодо розуміння поняття «міжгалузеві зв’язки кримінального права»: сучасний стан проблеми. *Наука і правоохорона*. 2023. № 1 (59). С. 136–144.

¹¹ Rome Statute of the International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/Rome-Statute-eng.pdf> (дата звернення: 15.02.2025).

До прикладу, «Британіка» пропонує таке розуміння цього слова: той (та, те, щось), що відбувається як менша (незначна, неістотна, другорядна) частина або менший (незначний, неістотний, другорядний) результат чогось іншого (happening as a minor part or result of something else)¹². Юридичний варіант тлумачення цього слова, який пропонує Кембриджський словник, є таким: прямо пов'язаний із чимось або такий, що стався як його результат (directly connected with something or happening as a result of it)¹³. Словник Коллінза так тлумачить це слово у першому значенні: той, що відбувся у зв'язку із або внаслідок чогось іншого, більш важливого (happening in connection with or resulting from something more important)¹⁴. Словник сучасної англійської Лонгмана пропонує такі два тлумачення: 1) той, що відбувся або існує у зв'язку з чимось іншим, що є більш важливим (happening or existing in connection with something else that is more important); 2) те, що природно настає як результат чогось (naturally happening as a result of something)¹⁵.

Ще далі «йде» словник Мерріам-Вебстер, вказуючи на розмежування слів **incidental** та **accidental**: «Сенс слова *incidental* визначають як «те, що сталося через збіг обставин або без наміру чи розрахунку», а одне з найбільш поширених значень слова *accidental* в сучасному вжитку «те, що сталося неочікувано або через збіг обставин», тож не є дивним, що ці два слова іноді плутають. Проте майже у всіх позиціях, де їх можна знайти сьогодні, ці слова мають різне значення. *Incidental* найбільш часто застосовують у сенсі «бути таким, що виникає як ймовірний або другорядний наслідок», або «незначний» (як у виразі «були деякі незначні витрати, які я сплатив сам»)¹⁶.

¹² Incidental (adjective). Britannica: URL: <https://www.britannica.com/dictionary/incidental> (дата звернення: 16.02.2025).

¹³ Incidental (adjective). Cambridge dictionary: URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/incidental> (дата звернення: 16.02.2025)

¹⁴ Incidental (adjective). Collins dictionary: URL: https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/incidental#google_vignette (дата звернення: 16.02.2025).

¹⁵ Incidental (adjective). Longman dictionary on contemporary English: URL: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/incidental> (дата звернення: 16.02.2025).

¹⁶ Incidental vs accidental. Merriam-Webster dictionary: URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/incidental> (дата звернення: 12.04.2025).

З'ясування різниці між іменниками **incident** та **accident** є відомим елементом навчання під час оволодіння англійською мовою, у чому нескладно переконатися просто набравши у пошукових сервісах вираз «difference between incident and accident». Наприклад, з роз'яснень на сайті Grammarly стає зрозумілим, що слово **accident** тлумачиться як подія, що пов'язана з заподіянням шкоди і яка сталася неочікувано, небажано і непередбачувано, а також уникнути наслідків було неможливо за умови вжиття нормальних заходів безпеки; водночас слово **incident** має дещо інший сенс – воно описує більш широке коло ситуацій, які в цілому є незвичними і не завжди пов'язані із заподіянням шкоди¹⁷. Таким чином, випадковість наслідків є рисою, що притаманна саме поняттям **accident (accidental)**.

Отже, провідне значення слова **incidental** – пов'язаний з інцидентом, неголовний, побічний, другорядний; щось, що супроводжує щось інше. Значення слова прив'язане до перебування у природному (naturally), тобто закономірному зв'язку з чимось. Тоді як випадковість – це те, що є неприродним, незакономірним результатом поведінки. До прикладу, чи можна визнати неприродним, незакономірним результатом заподіяння смерті і поранень понад сотню цивільним потерпілим¹⁸ від удару двома балістичними ракетами з касетним спорядженням, завданого по центру міста

¹⁷ Accident vs. Incident: What's the Difference? URL: <https://www.grammarly.com/commonly-confused-words/accident-vs-incident> (дата звернення: 12.04.2025).

¹⁸ *Примітка.* Ми вважаємо, що термін «цивільний потерпілий» має право на існування. Він є похідним від словосполучення «цивільне населення», останнє явище складається з цивільних осіб. Цивільний потерпілий – це певна категорія цивільного населення; такому потерпілому завдається шкода під час вчинення воєнних злочинів (ст. 438 КК України) або злочинів проти людяності (ст. 442-1 КК України), в складах яких вжито поняття «цивільне населення».

Терміном «цивільний потерпілий» необхідно позначати будь-яку цивільну особу, «яка не входить до складу збройних сил та не є членом збройної групи. Цивільні особи користуються захистом, за винятком окремих випадків і періоду, коли вони беруть безпосередню участь у воєнних діях. У разі сумнівів щодо того, чи є особа цивільною, вона вважається цивільною» (пункт 59 глави 2 розділу I Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністерства оборони від 23.03.2017 № 164, з подальшими змінами). До складу збройних сил входять комбатанти (ті, які воюють) та некомбатанти (ті, які не воюють) – медичний і духовний персонал, інтенданти, військові кореспонденти, юристи тощо.

Розуміння пропонованого до вжитку у правознавстві поняття ґрунтується на чинному законодавстві. Окрім зазначеної Інструкції, це також – Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 03.03.2022; КК України (статті 438, 442-1; пункт 22 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення»).

Суми (де було зосереджено цивільне населення) у Вербну неділю – 13 квітня 2025 р. о 10 годині 20 хвилин? Тож якими є ці наслідки: випадковими, незакономірними (**accidental**) чи такими, що супроводжували напад і пов'язані з ним (**incidental**)? Відповідь очевидна.

На підставі цього пропонуємо релевантний кримінально-правовий переклад відповідного витягу з підпункту «iv» пункту «b» частини 2 ст. 8 «Воєнні злочини», який можна включити до п. 4 ч. 1 ст. 11.4.3. Проекту:

... in the knowledge that such attack will cause incidental loss of life or injury to civilians ...

... з розумінням того, що такий напад спричинить пов'язані з ним загибель чи поранення цивільних ...

У запропонованому нами перекладі норма акцентує увагу на усвідомленні існування причинного зв'язку між нападом і втратою життя цивільними чи їх пораненнями, а не на тому, що ці наслідки були випадковими для суб'єкта, який наказав здійснити іншим або сам здійснив зазначений напад. За такого формулювання ми відкидаємо прикметник «випадковий» як такий, що унеможлиблює застосування норми через порушення кримінально-правового принципу – відповідальності лише за наявності вини.

Ми підтримуємо думку, що мовно-термінологічна компетентність – найістотніша складова загальної професійної компетентності, першооснова фахової ерудиції та культури спілкування¹⁹. Застосування слів у правильному і такому, що сприймається однозначно, сенсі – запорука порозуміння сторін взаємодії. «Уточніть значення слів, і ви позбавите світ половини непорозумінь та помилок», – зауважував Рене Декарт. Неуважність до цих простих рекомендацій може потягти непередбачувані наслідки. Зокрема, колишній голова МЗС РФ Андрій Козирєв заявив, що проблема

¹⁹ Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія: навчальний посібник. 2-ге вид, змін. і доп. Київ: Стилос, 2004. С. 5.

Будапештського меморандуму полягає у відсутності юридичних зобов'язань у підписантів. За його словами, ключову роль у цьому відіграло використання в тексті документа слова *assurances* замість *guarantees*. Про це А. Козирєв заявив в інтерв'ю «Главкому»: «Тепер повернімося до тексту Будапештського договору, навіть не договору, а декларації. У російській мові це звучить як «гарантії». Але англійською, всі це знали і розуміли, і українська делегація також, у документі написано *assurances*, ми ж англійською писали документ. А в англійській мові є два слова: *guarantees* і *assurances*. *Guarantees* – перекладається як гарантії, які містять юридичні зобов'язання. *Assurances* – також перекладається як гарантії. Це обов'язок, але без юридичного зобов'язання. Відчуваєте різницю?», – підкреслив політик²⁰.

Все викладене дає підстави стверджувати – офіційний переклад нормативних актів має здійснюватися із залученням спеціалістів, які могли б коректно оцінити відповідність перекладу принциповим положенням теорії права. Також вважаємо за потрібне поінформувати керівництво Верховної Ради України про виявлену ваду в офіційному перекладі аналізованого документа.

Рівночасно постають питання прагматичного характеру. По-перше, чи потребує кримінальний закон, з огляду на правила вітчизняної юридичної техніки, запровадження подібних конструкцій, які текстуально дублюють відповідні положення міжнародного договору? По-друге, хіба теперішній, оновлений варіант ст. 438 КК України неспроможний охопити всі діяння, що передбачені ст. 8 Римського статуту? У ч. 1 ст. 438 КК України закріплена норма з бланкетною диспозицією, про що свідчить текст «...інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами...».

²⁰ Помилка в одному слові. Один зі співавторів Будапештського меморандуму пояснив, чому документ не захистив Україну. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/pomilka-v-odnomu-slovi-odin-zi-spivavtoriv-budapeshtskoho-memorandumu-pojasniv-chomu-dokument-ne-zakhistiv-ukrajinu--1047140.html> (дата звернення: 28.02.2025).

Тому не вимагається відтворювати, та ще й з максимальною точністю, дослівно, відповідні положення міжнародного договору.

Якщо погодитись з розробниками Проекту, то чинний Кримінальний кодекс України має імплементувати всі тексти міжнародних договорів, які стосуються кримінального права, а також втілити у відповідних нормах (з бланкетною диспозицією) положення вітчизняних законів та інших нормативно-правових актів.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Викладені у цій статті міркування дають підстави для таких узагальнень.

Під час здійснення офіційних перекладів міжнародних договорів (конвенцій, пактів тощо) мають обов'язково залучатися юристи, які спеціалізуються у відповідних галузях права. Мова права є надзвичайно специфічною; вона вміщує контексти і нюанси, які складно охопити професійним перекладачам, що мають лише філологічну підготовку.

Гармонізація вітчизняного кримінального законодавства з міжнародним правом передбачає виявлення зіткнень різних підходів до основоположних, принципових положень, і водночас – пошук шляхів і методів долання таких ситуацій. Адже ті самі терміни, до яких ми звикли і маємо уявлення про їхній зміст відповідно до національного праворозуміння, можуть мати інше смислове наповнення у кримінальному праві інших держав.

Крім того, внутрішньо гармонійним і лаконічним має бути й національне кримінальне право. У прагненні досягти юридичної визначеності важливо не захопитися ідеєю максимального наповнення тексту кримінального закону, відкинувши апробовані часом методи його раціонального викладення за допомогою кримінально-правових норм з бланкетними диспозиціями.

Список використаних джерел

1. Accident vs. Incident: What's the Difference? URL: <https://www.grammarly.com/commonly-confused-words/accident-vs-incident> (дата звернення: 12.04.2025).
2. Incidental (*adjective*). Britannica: URL: <https://www.britannica.com/dictionary/incidental> (дата звернення: 16.02.2025).
3. Incidental (*adjective*). Cambridge dictionary: URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/incidental> (дата звернення: 16.02.2025).
4. Incidental (*adjective*). Collins dictionary: URL: https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/incidental#google_vignette (дата звернення: 16.02.2025).
5. Incidental (*adjective*). Longman dictionary on contemporary English: URL: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/incidental> (дата звернення: 16.02.2025).
6. Incidental vs accidental. Merriam-Webster dictionary: URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/incidental> (дата звернення: 12.04.2025).
7. Rome Statute of the International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/Rome-Statute-eng.pdf> (дата звернення: 15.02.2025).
8. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія: навчальний посібник. 2-ге вид, змін. і доп. Київ: Стилос, 2004. 277 с.
9. Борисов В. І. Невинне спричинення шкоди. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 546–547.
10. Гаджук О. С. Щодо розуміння поняття «міжгалузеві зв'язки кримінального права»: сучасний стан проблеми. *Наука і правоохорона*. 2023. № 1 (59). С. 136–144.
11. Звенигородський О. М. Врахування принципів міжнародного кримінального права у проєкті Кримінального кодексу України. *Право і суспільство*. 2024. № 6. С. 204–209.
12. Мисливий В. А. Кримінально-правова охорона енергоносіїв. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2018. Вип. 4 (40). С. 151–154.
13. Пилипенко В. П. Деякі питання імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду у законодавство держав-членів. *Правова система: теорія і практика*. 2020. № 4. С. 147–153.
14. Помилка в одному слові. Один зі співавторів Будапештського меморандуму пояснив, чому документ не захистив Україну. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/pomilka-v-odnomu-slovi-odin-zi->

spivavtoriv-budapeshtskoho-memorandumu-pojasniv-chomu-dokument-ne-zakhistiv-ukrajinu--1047140.html (дата звернення: 28.02.2025).

15. Проект нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія; за заг. ред. Ю. В. Бауліна, М. І. Хавронюка. Київ: Компанія ВАІТЕ, 2024. 494 с.

16. Римський статут Міжнародного кримінального суду: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588/conv#n69 (дата звернення: 17.02.2025).

17. Текст проекту нового Кримінального кодексу України станом на 02.04.2025. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/04/03/00-kontrolnyj-proyekt-kk-02-04-2025.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).

18. Хавронюк М. І. Кілька кроків до забезпечення відносної пропорційності. *Кримінальна юстиція: quo vadis?* V Львівський форум кримінальної юстиції: збірник матеріалів науково-практичної конференції (19–20 вересня 2019 року). Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 123–131.

REFERENCES

1. Accident vs. Incident: What's the Difference? URL: <https://www.grammarly.com/commonly-confused-words/accident-vs-incident> (Last accessed: 12.04.2025).

2. Incidental (adjective). Britannica: URL: <https://www.britannica.com/dictionary/incidental> (Last accessed: 16.02.2025).

3. Incidental (adjective). Cambridge dictionary: URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/incidental> (Last accessed: 16.02.2025).

4. Incidental (adjective). Collins dictionary: URL: https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/incidental#google_vignette (Last accessed: 16.02.2025).

5. Incidental (adjective). Longman dictionary on contemporary English: URL: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/incidental> (Last accessed: 16.02.2025).

6. Incidental vs accidental. Merriam-Webster dictionary: URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/incidental> (Last accessed: 12.04.2025).

7. Rome Statute of the International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/Rome-Statute-eng.pdf> (Last accessed: 15.02.2025).

8. Artykutsa, N. (2004). *Mova prava i yurydychna terminolohiia: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Stylos [in Ukrainian].

9. Borysov, V. (2017). *Nevynne sprychynennia shkody. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia*: Kharkiv: Pravo, 546–547 [in Ukrainian].

10. Hadzhuk, O. (2023). Shchodo rozuminnia poniattia «mizhhaluzevi zviazky kryminalnoho prava»: suchasnyi stan problemy. *Nauka i pravookhorona*, 1, 136–144 [in Ukrainian].
11. Zvenyhorodskyi, O. (2024). Vrakhuvannia pryntsypiv mizhnarodnoho kryminalnoho prava u proiekti Kryminalnoho kodeksu Ukrainy. *Pravo i suspilstvo*, 6, 204–209 [in Ukrainian].
12. Myslyvyi, V. (2018). Kryminalno-pravova okhorona enerhonosiiv. *Visnyk NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*, 4, 151–154 [in Ukrainian].
13. Pylypenko, V. (2020). Deiaki pytannia implementatsii Rymського statutu Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu u zakonodavstvo derzhav-chleniv. *Pravova systema: teoriia i praktyka*, 4, 147–153 [in Ukrainian].
14. Pomyłka v odnomu slovi. Odyn zi spivavtoriv Budapeshtskoho memorandumu poiasnyv, chomu dokument ne zakhystyv Ukrainu. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/pomilka-v-odnomu-slovi-odin-zi-spivavtoriv-budapeshtskoho-memorandumu-pojasniv-chomu-dokument-ne-zakhistiv-ukrajinu--1047140.html> (Last accessed: 28.02.2025) [in Ukrainian].
15. Proiekt novoho Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: peredumovy rozrobky, kontseptualni zasady, osnovni polozhennia (2024). Kyiv: Kompaniia VAITE [in Ukrainian].
16. Rymskyi statut Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588/conv#n69 (Last accessed: 17.02.2025) [in Ukrainian].
17. Tekst proiektu novoho Kryminalnoho kodeksu Ukrainy stanom na 02.04.2025. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/04/03/00-kontrolnyj-proyekt-kk-02-04-2025.pdf> (Last accessed: 15.04.2025) [in Ukrainian].
18. Khavroniuk, M. (2019). Kilka krokiv do zabezpechennia vidnosnoi proporsiinosti. *Kryminalna yustytisia: quo vadis? V Lvivskyi forum kryminalnoi yustytisii: zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoi konferentsii*. Lviv: LvDUVS, 123–131 [in Ukrainian].

Muzyka A. A., Bahirov S. R. By the draft of the Criminal Code of Ukraine “war crimes” may be “accidental”: a mistake on the background of the official translation of an international treaty

The research paper examines one of the aspects of interdisciplinary (with international criminal law) and interscientific (with the science of philology) connections of domestic criminal law. The authors emphasize the incorrect perception of certain terms from legal acts by philologists and lawyers without referring to the legal essence of those terms. During the realization of the official translations of international treaties (conventions, pacts, etc.), it is obligatory to involve lawyers who specialize in the relevant areas of law. The language of law is extremely specific; it contains contexts and nuances that are difficult to handle for professional translators with only philological training.

Different translation of the relevant norms is proposed, which is consistent with the fundamental provisions of the domestic theory of criminal law. The idea about the need to shift the emphasis from subjective aspects to the existence of a causal relationship between the attack – as a component of a war crime – and the consequences are caused on “civilian victims” (this term was proposed by the authors for use in law) is put forward. It is argued that an indication of the accidental nature of the harm caused may hinder the prosecution of perpetrators for war crimes.

The position according to which national criminal law should be internally harmonious and concise is upheld. When legislatively formulating certain norms, it is important to avoid redundant detailing, which may create additional risks during enforcement. In the tendency to legal certainty, it is important not to be engrossed with the idea of maximally filling the text of the criminal legislation, rejecting time-tested methods of its rational presentation using criminal law norms with blanket disposition.

Key words: *criminal offence; criminal liability; war crimes; draft of the Criminal Code of Ukraine; guilt; casus.*